

DECORUL CERAMICII LUCRATE LA ROATĂ DIN AȘEZAREA GETO-DACICĂ DE LA BORDUȘANI, JUD. IALOMIȚA

DE

GEORGE TROHANI

La circa 15 km nord de Fetești, pe malul Borcei, se află comuna Bordușani. Cercetări arheologice mai vechi, în special de suprafață, au dus la identificarea mai multor locuiri din diferite epoci istorice. Astfel în marginea de sud a comunei, spre satul Cegani, săpături întâmplătoare, efectuate pentru scos pământ sau turnat temeliiile unor construcții, au dus la identificarea unor morminte din secolul IV î. de H., iar recent, în mijlocul satului, s-au descoperit câteva vase ceramice – provenind probabil dintr-un mormânt – datând din secolele III-IV d.H.

Însă punctul arheologic cel mai important, care a atras atenția specialiștilor încă din secolul trecut, îl reprezintă Popina Bordușani. Situată la circa 2 km nord de sat, în Balta Borcei (sau a Ialomiței cum este denumită, incorect, în ultimul timp), reprezintă la origine probabil un grind martor de eroziune pe care s-au stabilit comunități neolitice. Astfel s-a constituit un tell înalt de 15 m față de terenul din împrejur și care la rândul său se află la 3-6 m deasupra nivelului mijlociu al Dunării. Atunci când fluviul se revarsă, în special primăvara, apele de inundație ajung până la poalele popinei, denumirea populară a acestei înălțimi.

Cercetările arheologice atât mai vechi cât și mai noi au dus la constatarea că partea superioară – de formă ovală cu diametrele de 100 m N-S și 80 m E-V – a popinei a fost locuită de geto-daci în secolele III și II/I î. de H. – I d. H. După mai multe încercări infructuoase, în anul 1986 s-a reușit începerea unor săpături sistematice ce au fost continuate cu regularitate până în prezent. Zona cercetată se află pe latura de nord a popinei și cuprinde o suprafață a cărei lungime se întinde pe 60-64 m est-vest și maximum 14 m pe direcția nord-sud.

Rezultatele obținute sunt deosebit de importante fiind identificate circa 100 gropi și peste 7 locuințe de suprafață aparținând la două niveluri de locuire. Acestea din urmă, orientate nord-sud, aveau o lungime de 6,50-7 m și o lățime de 5,50-6 m. În apropierea laturilor de nord și sud era dispusă câte o vatră. Ceea ce este demn de remarcat este faptul că prin dispunerea lor pe un șir bine stabilit putem vorbi de o preocupare „urbanistică” ce a dus la crearea unei trame stradale.

În privința obiectelor de inventar ele sunt specifice tuturor așezărilor geto-dacice din secolele II î. de H. – I d. H. O atenție aparte a fost acordată însă ceramicii locale lucrate la roată și care credem va contribui la o mai bună încadrare cronologică a întregii așezări. Astfel, după pastă, culoare și decor ea poate fi clasificată după cum urmează:

1. Ceramică cenușie, lucrată dintr-o pastă fină: a) prelucrată dintr-o argilă comună: fără decor, și cu decor incizat; b) prelucrată dintr-o argilă ce conținea mult caolin: fără decor, cu decor lustruit și cu decor pictat.
2. Ceramică cenușie, lucrată dintr-o pastă relativ grosieră: fără decor și cu decor incizat.

3. Ceramică cărămizie sau roz-gălbuie, dintr-o pastă fină: a) prelucrată dintr-o argilă comună: fără decor și cu decor pictat; b) prelucrată dintr-o argilă ce conține caolin: cu decor pictat.

TABELUL nr. I

Formă vas	1	2	incizie		lustruire									
			3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Cupă		f	c											
Cană			c		c		c				c	c		
Cană mare							bz int					c		
Cană-kantharos	c				c									
Castron			bz c				c						c	bz
Strachină								c int	c int					
Strecurătoare		gât c			gât	c								
Fructieră	bz	c	bz		p	bz p bz int	c int			c int	bz p	bz c	p c int	bz p c int
Vas de provizii				c										

bz = buză; c = corp; f = fund; p = picior; int = interior

Formele întâlnite sunt fructiera, cana-*kantharos*, castronul, cupa, strecurătoarea și vasul de provizii. Ceea ce se constată însă este faptul că decorul a fost executat în mare parte neținându-se seama de forma vasului și în special de tehnica de prelucrare. În acest sens s-a întocmit tabelul nr. I în care pe verticală s-au trecut formele de vase, iar pe orizontală tipurile de decor: 1. decor imprimat; 2. canelură în relief; decor incizat; 3. linii orizontale; 4. valuri între linii orizontale; decor lustruit; 5. linii verticale; 6. linii orizontale; 7. hașuri; 8. grupaj de linii dispuse în cruce; 9. grupaj de linii dispuse în stea; 10. linie spiralică sau cercuri concentrice; 11. bandă lată; 12. linie în val; 13. linie în val între benzi late; 14. linie în val între linii.

În privința decorului pictat, el este format din benzi sau linii orizontale sau verticale, drepte, curbe sau în val, cercuri ori semicercuri, puncte și rareori triunghiuri sau romburi.

Fiecare element de decor, indiferent că este incizat sau pictat, poate fi întâlnit izolat, repetat sau combinat cu un altul. Predominante sunt benzile și liniile orizontale singure sau repetate, deseori asociate cu linii în val orizontale sau verticale.

În spațiul dintre Dunăre și Carpați o astfel de decorație s-a descoperit doar în nivelurile superioare ale unor așezări cum sunt cele de la Crăsani, Tinosu, Popești, Mănăstirea, Vlădiceasca, Chirnoși, Socu-Bărbătești, Ocnița, Gura Vitioarei etc. Numărul pieselor este, până în prezent, destul de redus – excepție făcând așezarea de la Ocnița. În schimb, la est de Carpați, în așezările de la Barboși, Poiana, Răcățău, Brad etc. cantitatea este considerabilă. Explicația stă în faptul că epoca de înflorire a acestor tipuri de decorație cuprinde a doua jumătate a secolului I î. de H. și începutul secolului I d. H.

Ori se știe că până în prezent doar pentru puține așezări s-a putut stabili cu precizie un nivel de locuire datând din această perioadă post-Burebista și ante-Decebal – se cunosc doar obiecte răzlețe. De aceea, descoperirile de la Bordușani aduc importante mărturii ce contribuie la o mai bună înțelegere și cunoaștere a istoriei lumii geto-dace din zona Dunării de Jos.

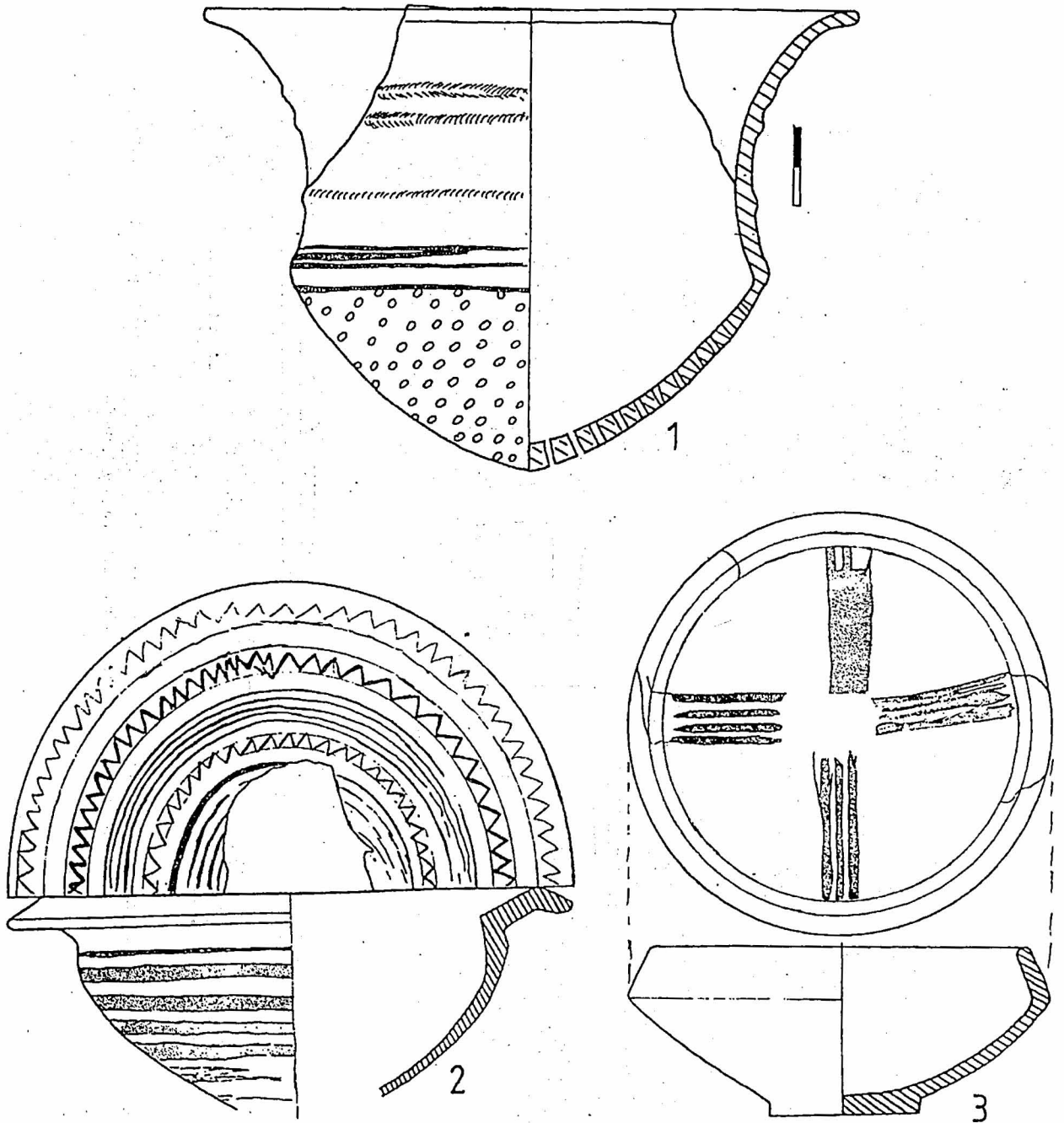

Fig. 1.1, strecurătoare cu decor canelat; 2, fructieră cu decor lustruit atât la interior cât și la exterior; 3, strachină cu interiorul decorat prin lustruire (decor în cruce).

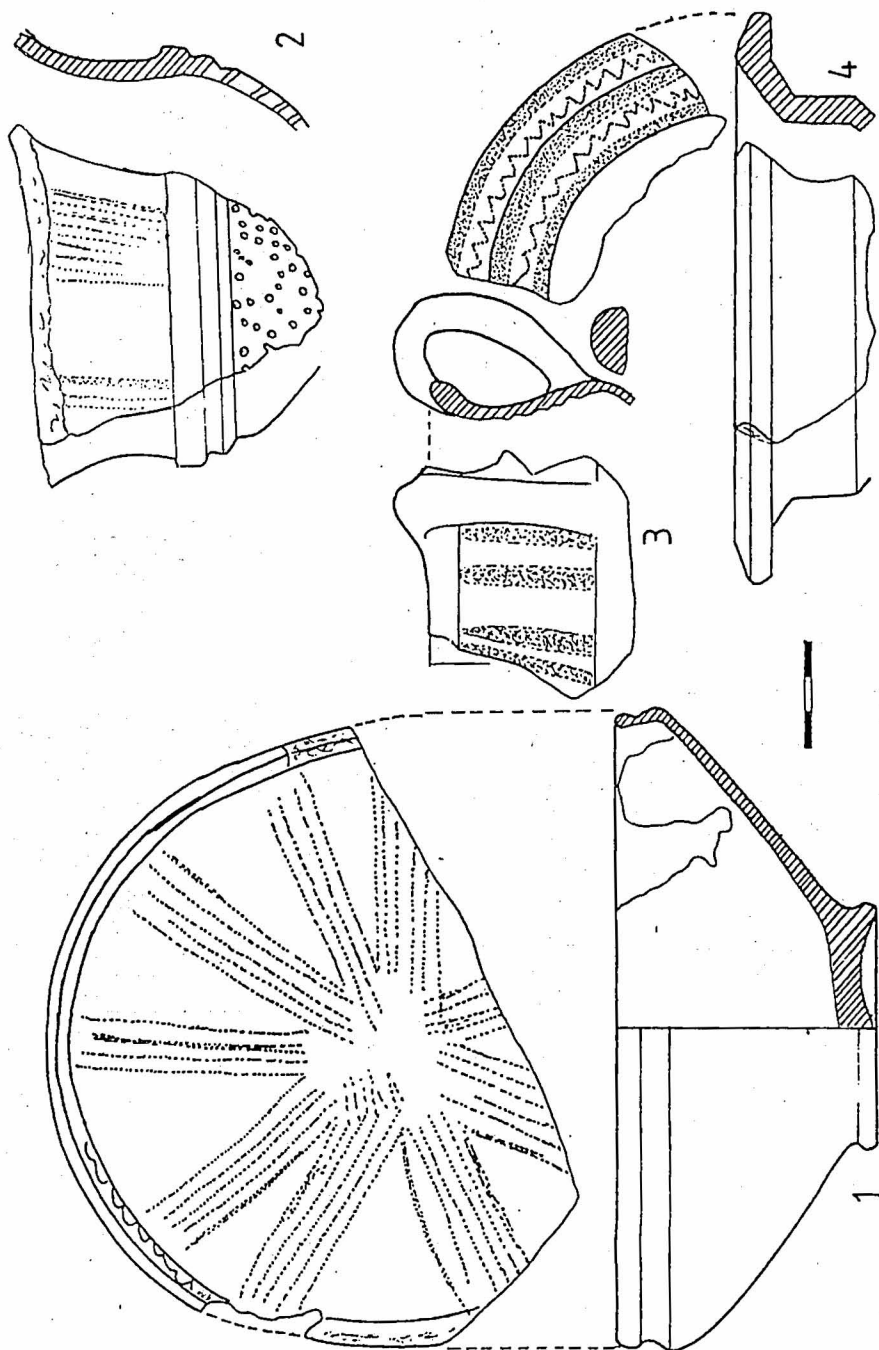

Fig. 2.1, strachină cu interiorul decorat prin lustruire (decor în stea); 2, strecurătoare cu decor lustruit pe gât și canelat pe corp; 3, cană cu corpul decorat prin lustruire; 4, fructieră cu buza decorată prin lustruire.

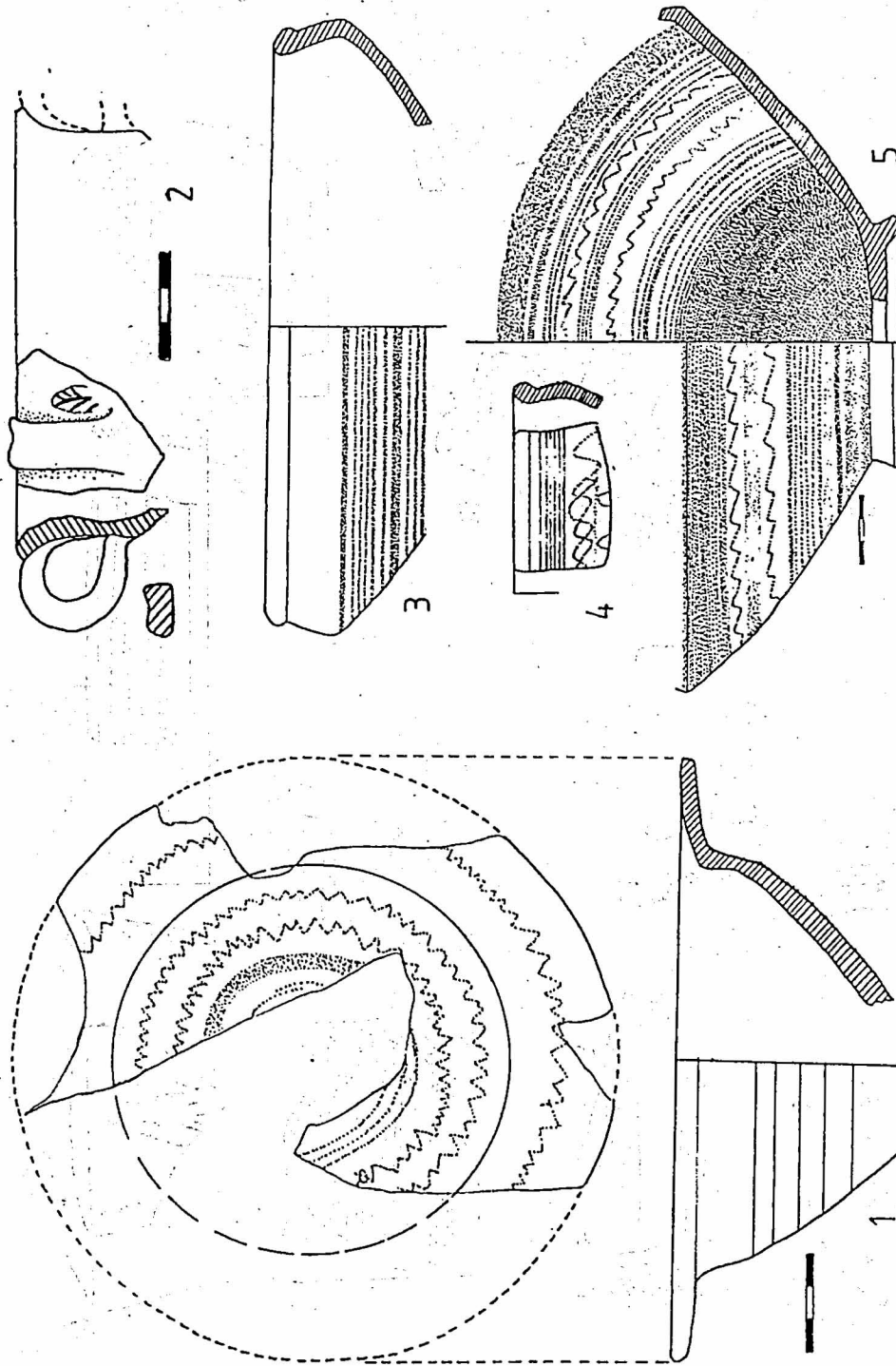

Fig. 3.1. fructieră cu caneluri pe corp, la exterior, iar buza și corpul decorate prin lustruire; 2, cană cu decor imprimat și lustruit; 3, castron cu decor lustruit, pe corp, la exterior; 4, castron cu decor incizat și lustruit; 5, castron cu corp decorat, prin lustruire, atât la interior cât și la exterior.

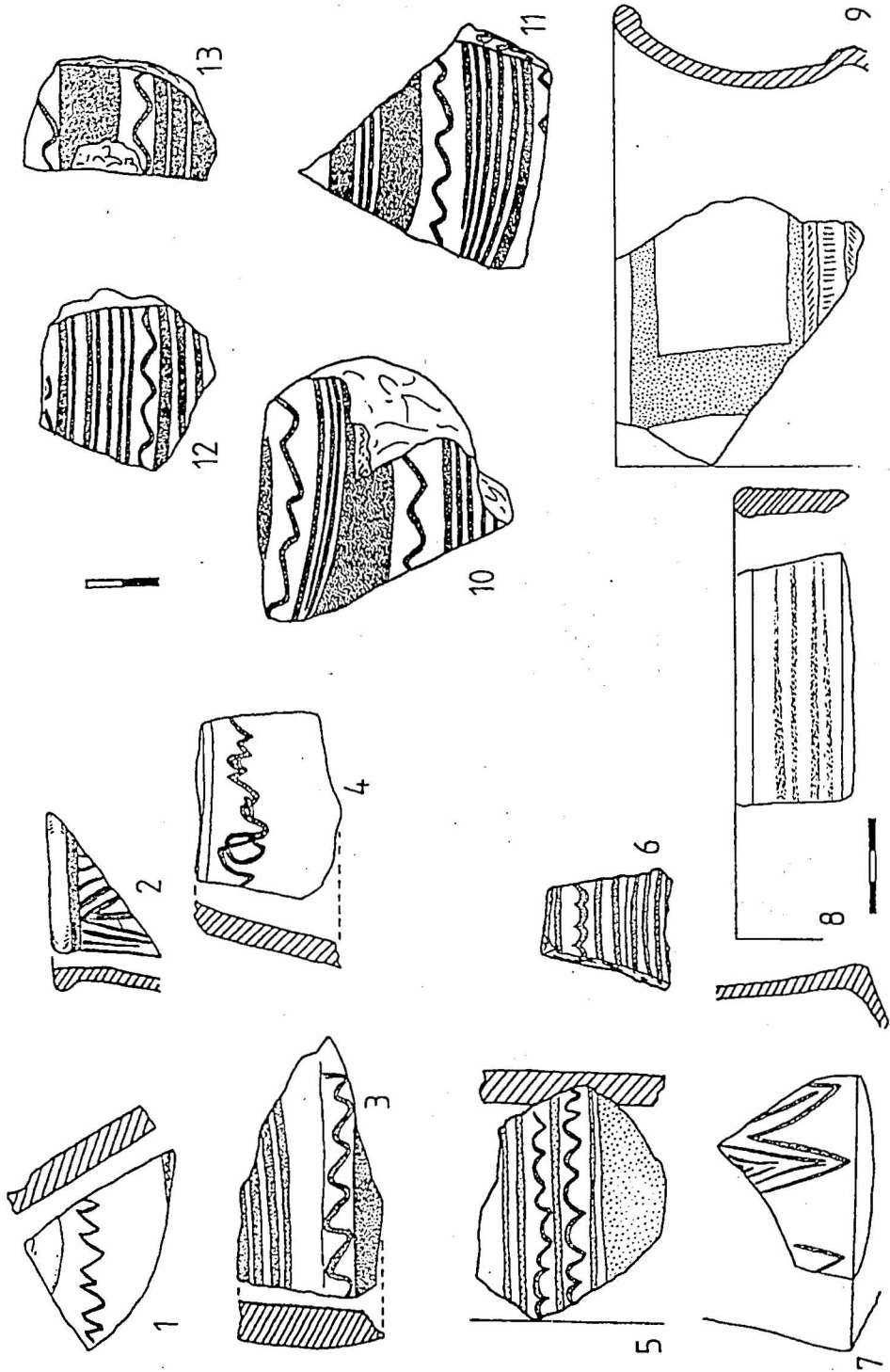

Fig. 4. Fragmente ceramice decorate prin lustruire: 1-8, căni; 9, strecurătoare; 10-13, fructiere.

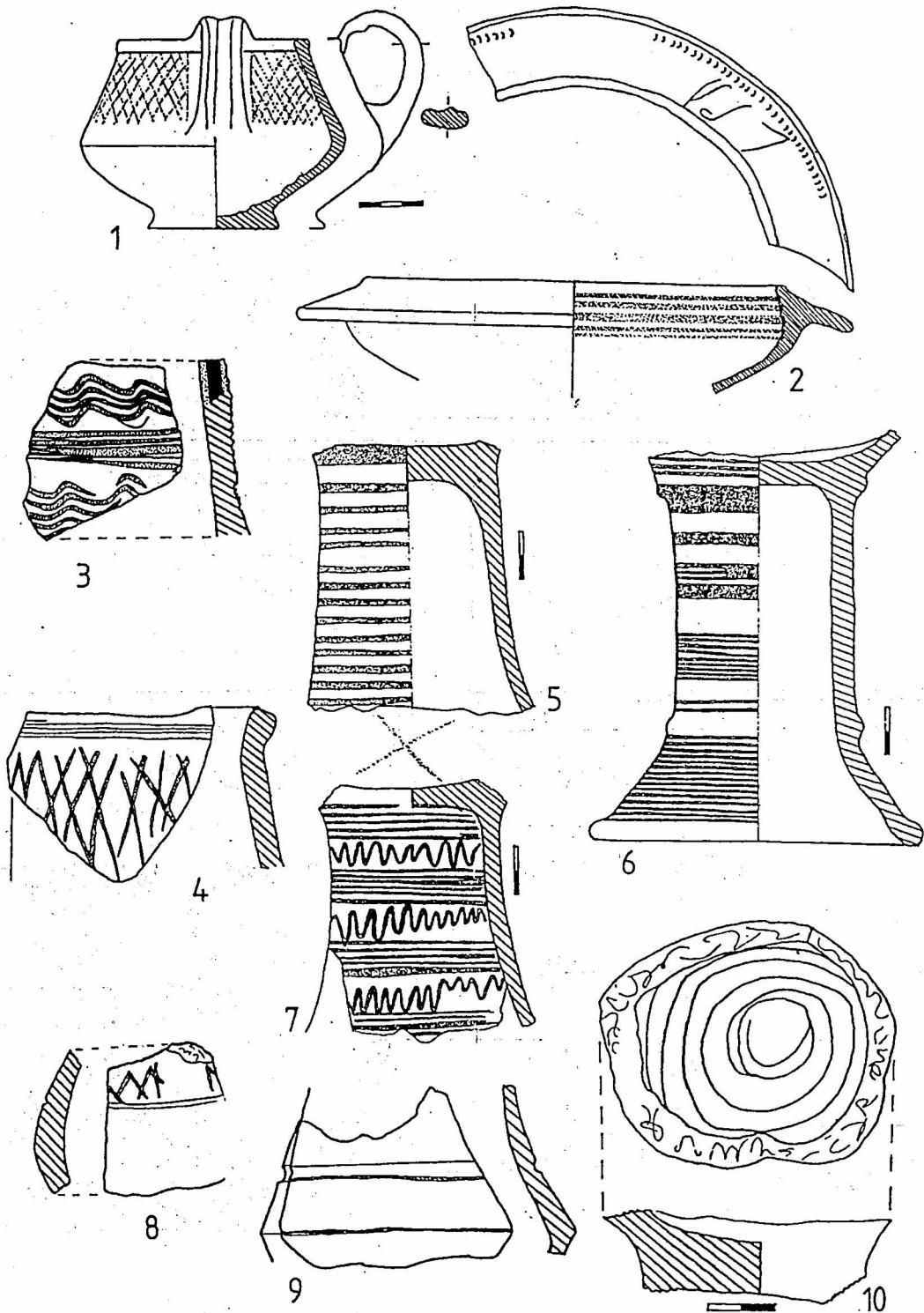

Fig. 5.1, 4, căni cu decor lustruit, hașurat; 2, buză de fructieră cu decor imprimat pe exterior și lustruit pe interior; 3, fragment din corpul unui vas de provizii cu decor incizat; 5-7, picioare de fructiere cu decor lustruit; 8, cană cu decor incizat și lustruit; 9, cană cu decor incizat; 10, linie spiralică, lustruită, situată pe partea interioară a corpului unei fructiere.

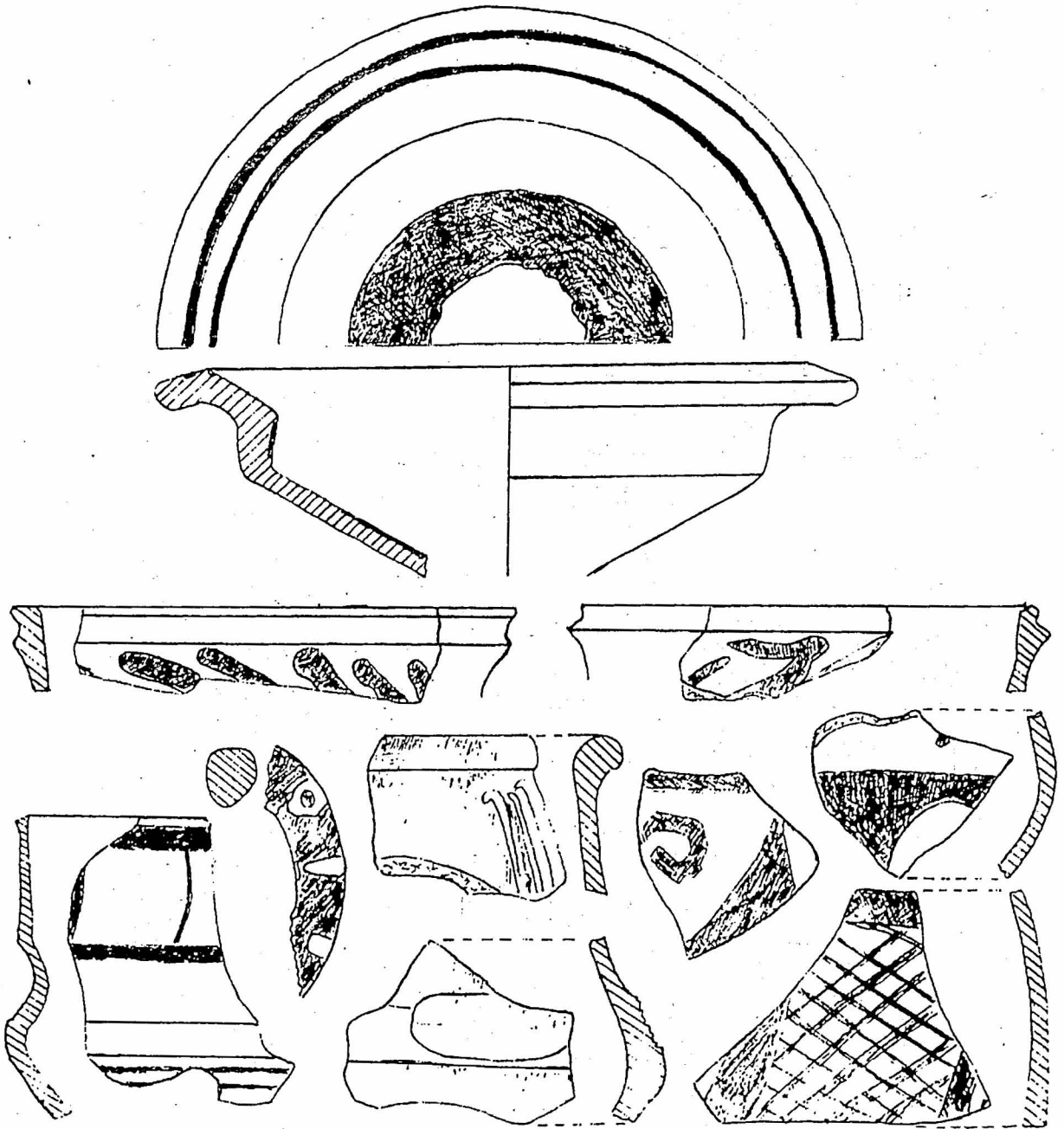

Fig. 6. Fragmente ceramice cu decor pictat.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- D. Berciu – *Buridava dacică*, București, 1981, *passim*.
 A. Buzilă – *Despre ceramica daco-gețică lucrată cu roata de la Bîtca Doamnei, Piatra Neamț*, în *MemAntiq*, 4-5, 1972-1973 (1976), p. 93-113.
 V. Căpitanu – *Ceramica geto-dacică descoperită în dava de la Răcătău*, în *Carpica*, 18-19; 1987, p. 103-149, 64 fig.
 E. Comșa, V. Georgescu – *Cetățuia geto-dacă de pe dealul Movila, de la Gura Vitioarei*, în *SCIVA*, 32, 1981, 2, p. 271-281.
 I. H. Crișan – *Ceramica daco-gețică ...*, București, 1969.
 P. Gheorghie – *Săpăturile din așezarea geto-dacă de la Socu-Bărbătești*, în *Materiale*, Oradea, 1979, p. 91-99.
 V. Pârvan – *Getica ...*, București, 1926, *passim*.
 S. Sanie – *Cetățuia geto-dacică de la Barboși (II)*, în *ArhMold*, XII, 1988, p. 66-101, pl. I-XXVII.
 G. Trohani – *Raport asupra săpăturilor arheologice efectuate în așezarea geto-dacică de la Vlădiceasca*, în *CercetArh*, I, 1975, p. 151-175.
 Idem – *Săpăturile din așezarea geto-dacă de la Vlădiceasca*, în *CercetArh*, II, 1976, p. 87-134.
 Idem – *Săpături arheologice pe Ghergălușul Mare, satul Vlădiceasca (III)*, în *Cultură și civilizație la Dunărea de Jos*, 3-4, Călărași, 1987, p. 53-60.
 M. Turcu – *Geto-dacii din Cîmpia Munteniei*, București, 1979, p. 107-143.
 V. Ursachi – *Cetatea dacică de la Brad*, în *Thraco-Dacica*, VII, 1987, p. 100-126.
 R. Vulpe – *Șantierul arheologic Popești*, în *Materiale*, III, 1957, p. 227-246; V, 1959, p. 339-349; VII, 1961, p. 331-338.

LE DÉCOR DE LA CÉRAMIQUE TOURNÉE DE L'ÉTABLISSEMENT GÉTO-DACE DE BORDUȘANI, DÉP. IALOMIȚA

RÉSUMÉ

Les fouilles effectuées depuis 1986 sur le tell Popina Bordușani ont abouti jusqu'à présent à la découverte d'environ 100 fosses et plus de 7 huttes. Les objets découverts datent du IIe siècle av. J.-C. - Ier siècle après J.-C. La céramique, d'après la pâte, le couleur et le décor peut être classifiée ainsi:

1. céramique grise, d'une pâte fine: a) d'une argile commune: sans décor ou avec un décor incisé; b) d'une argile avec beaucoup de caolin: sans décor, avec un décor poli ou peint;
2. céramique grise, d'une pâte grossière: sans décor ou avec un décor incisé;
3. céramique rougeâtre ou rose-jaunâtre, d'une pâte fine: a) d'une argile commune: sans décor ou décor peint; b) d'une argile avec du caolin: décor peint.

Conformément au Tableau I la décoration consiste en: 1. imprimé; 2. cannelures en relief; incisions; 3. lignes horizontales; 4. vagues entre lignes horizontales; décor poli; 5. lignes verticales; 6. lignes horizontales; 7. hachures; 8. groupage de lignes disposées en croix; 9. groupage de lignes disposées en étoile; 10. ligne spiraliq ou cercles concentriques; 11. bande large; 12. ligne en vague; 13. ligne en vague entre bandes larges; 14. ligne en vague entre lignes.

La grande quantité de vases décorés par polissage et peinture assure une datation de l'établissement de Bordușani pendant la deuxième moitié du Ier siècle av. J.-C. - commencement du Ier siècle après J.-C., constatation très importante pour la Plaine du Danube.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1.1, passoire avec décor cannelé; 2, fruitière avec décor poli tant à l'intérieur qu'à l'extérieur; 3, ecuelle avec l'intérieur décoré par polissage (décor cruciforme).

Fig. 2.1, ecuelle avec l'intérieur décoré par polissage (décor en étoile); 2, passoire avec le cou poli et le corps cannelé; 3, cruche avec le corps poli; 4, fruitière ayant le bord décoré par polissage.

Fig. 3.1, fruitière avec des cannelures sur le corps, à l'extérieur, tandis que le bord et le corps sont décorés par polissage; 2, cruche ayant un décor imprimé et poli; 3, terrine avec un décor poli, sur le corps, à l'extérieur; 4, terrine avec décor incisé et poli; 5, terrine avec le corps décoré, par polissage, tant à l'intérieur qu'à l'extérieur.

Fig. 4. Fragments céramiques décorés par polissage: 1-8, cruches; 9, passoire; 10-15, fruitières.

Fig. 5.1, 4, cruches avec un décor poli, hachurés; 2, bord de fruitière avec un décor imprimé à l'extérieur et poli à l'intérieur; 3, fragments du corps d'un vase à provisions décoré avec des incisions; 5-7, pieds de fruitières avec un décor poli; 8, cruche avec un décor incisé et poli; 9, cruche avec un décor incisé; 10, ligne en spirale, polie, située sur la partie intérieure du corps d'une fruitière.

Fig. 6. Fragments céramiques avec un décor peint.